

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Полтавський державний аграрний університет
Institute of European Education (Болгарія)
Національний аграрний університет Вірменії
University of Opole (Польща)
International Slavic University (Македонія)
ISMA University (Латвія)**

Кафедра захист рослин

**IV Міжнародна науково-практична
інтернет-конференція
«Сучасні аспекти і технології у захисті рослин»**

**28 листопада 2023 року
м.Полтава**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Полтавський державний аграрний університет
Institute of European Education (Болгарія)
Національний аграрний університет Вірменії
University of Opole (Польща)
International Slavic University (Македонія)
ISMA University (Латвія)**

Кафедра захист рослин

**IV Міжнародна науково-практична
інтернет-конференція
«Сучасні аспекти і технології у захисті рослин»**

28 листопада 2023 року

м. Полтава

Сучасні аспекти і технології у захисті рослин : матеріали IV Міжнародної наук.-практ. інтернет-конф. (м. Полтава, 28 листопада 2023 р.). Полтава: ПДАА, 2023. 150 с.
ISBN 978-617-8231-35-4.

Міністерство освіти і науки України, Державна наукова установа «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації» (УкрІНТЕІ), Посвідчення № 442 від 27 жовтня 2023 р. (IV Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Сучасні аспекти і технології у захисті рослин»).

У збірнику представлені тези, присвячені сучасним проблемам захисту і карантину рослин, фітосанітарного моніторингу та розвитку агроєкосистем України. Матеріали призначені для наукових співробітників, викладачів, здобувачів вищої освіти та аспірантів вищих навчальних закладів, фахівців і керівників сільськогосподарських підприємств АПК різної організаційно-правової форми господарювання та всіх, кого цікавить проблематика сучасного захисту рослин в агроєкосистемах України.

The collection presents theses devoted to modern problems of plant protection and quarantine, phytosanitary monitoring and development of agroecosystems of Ukraine. The materials are intended for researchers, teachers, graduates and graduate students, specialists and managers of agricultural enterprises of various organizational and legal forms of management and all who are interested in modern plant protection in agroecosystems of Ukraine.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Доля Микола Миколайович – доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач кафедри інтегрованого захисту і карантину рослин Національного університету біоресурсів і природокористування України, член-кореспондент Національної академії аграрних наук України.

Поспєлов Сергій Вікторович – доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач кафедри землеробства і агрохімії імені Сазанова Полтавського державного аграрного університету.

Рекомендовано до друку Вченою радою Полтавського державного аграрного університету (протокол № 5 від 26.12.2023 року)

Матеріали друкуються в авторській редакції мовами оригіналів. За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідальні автори.

ПРОГРАМНИЙ КОМІТЕТ

- | | | |
|--------------------------|---|---|
| Галич О. А. | - | професор, ректор Полтавського державного аграрного університету, Україна, м. Полтава; |
| Маренич М. М. | - | доктор сільськогосподарських наук, професор кафедри селекції, насінництва і генетики, директор Навчально-наукового інституту агротехнологій, селекції та екології, Полтавський державний аграрний університет, Україна, м. Полтава; |
| Писаренко В. М. | - | доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач кафедри захисту рослин Полтавського державного аграрного університету, Україна, м. Полтава; |
| Тошко К. | - | професор, директор Інституту Європейської освіти, Болгарія, м. Софія; |
| Гаспарян Г.А. | - | професор, завідувачий аспірантурою Національного аграрного університету Вірменії, Вірменія, м. Єреван; |
| Калініченко А. В. | - | доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач відділу відновлювальних джерел енергії, Опольський політехнічний університет, Польща, м. Ополе. |

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

- | | | |
|--------------------------|---|--|
| Поспєлова Г. Д. | - | кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри захист рослин, Полтавський державний аграрний університет |
| Коваленко Н. П. | - | кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри захист рослин, Полтавський державний аграрний університет |
| Піщаленко М. А. | - | кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри захист рослин, Полтавський державний аграрний університет |
| Нечипоренко Н. І. | - | кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри захист рослин, Полтавський державний аграрний університет |
| Шерстюк О. Л. | - | асистент кафедри захист рослин, Полтавський державний аграрний університет |
| Бялас В. В. | - | в.о. директора Державної установи «Полтавська обласна фітосанітарна лабораторія» |
| Шиян О. О. | - | завідувачка науково-дослідного експозиційного відділу природи, Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського |
| Павленко А. | - | завідувачка відділу документів із природничих та аграрних наук Полтавської обласної універсальної наукової бібліотеки імені І. П. Котляревського |

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ І КАРАНТИНУ РОСЛИН	9
Білявський Ю. В., Білявська Л. Г.	9
Білявський Ю. В., Білявська Л. Г., Сокирко М. П	12
Коцюрба І. О., Піщаленко М. А.	14
Каленіченко Н. О., Піщаленко М. А.	16
Демченко О. В., Піщаленко М. А.	19
Писаренко В.М., Піщаленко М.А., Пономаренко С.В., Логвиненко В.В.	21
Самородов В. М., Кигим С. Л.	25
Самородов В. М., Шиян О. О.	28
РОЗДІЛ 2. ФІТОСАНІТАРНИЙ МОНІТОРИНГ. ІНТЕГРОВАНІЙ ЗАХИСТ	32
Білявська Л. Г., Білявський Ю. В	32
Борзих О. І., Круть М. В.	35
Бялас В. В., Гіболенко І. В.	39
Волошин В. О., Поспелова Г. Д., Нечипоренко Н. І.	41
Голосна Л. М., Афанасьєва О. Г.	44
Гордєєва О. Ф., Біленко О. П., Воропіна В. О.	47
Жиліна Т. Б.	49
Заворотній Б. Ю.,	52

Поспелова Г. Д., Нечипоренко Н. І.	КОЛОСОВИХ КУЛЬТУР	
Костенко М. О.	ФУНГІЦИДИ У СИСТЕМАХ ЗАХИСТУ ВІВСА	55
Литвиненко О., Нечипоренко Н. І., Поспелова Г. Д.	ПРИЧИНИ, ФАКТОРИ ТА СКЛАДОВІ ШКОДОЧИННОСТІ ХВОРОБ КАРТОПЛІ	57
Логвиненко В. В.	ПІДВИЩЕНА ШКІДЛИВІСТЬ ПАВУТИННОГО КЛІЩА НА СОЇ У ЗВ'ЯЗКУ ЗІ ЗМІНОЮ КЛІМАТУ	61
Лугова С. В. Шерстюк О. Л.	ВОВЧОК СОНЯШНИКОВИЙ: МЕТОДИ БОРОТЬБИ З НИМ	64
Медведєв С. М.	ОСОБЛИВОСТІ ФІТОСАНІТАРНОГО МОНІТОРИНГУ ПОСІВІВ КУКУРУДЗИ НА ЗЕРНО В УМОВАХ ВИРОЩУВАННЯ ЇЇ ЯК МОНОКУЛЬТУРИ	66
Міленко О. Г., Макаренко А. В., Богомаз А. О.	ХАРАКТЕРИСТИКА ЗБУДНИКА БУРОЇ ПЛЯМИСТОСТІ ЛЮЦЕРНИ	69
Міленко О. Г., Німчин А. В., Міленко Є. Г.	УРОЖАЙНІСТЬ ЗЕРНА КУКУРУДЗИ ЗАЛЕЖНО ВІД СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ПОСІВІВ ВІД БУР'ЯНІВ	72
Писаренко В. М., Піщаленко М. А., Даценко Є. В., Юровський К. І.	ОСОБЛИВОСТІ ЕНТОМОКОМПЛЕКСУ ФІТОФАГІВ АГРОЦЕНОЗІВ ГОРОХУ В ПОЛТАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ	74
Писаренко В. М., Піщаленко М. А., Кучеренко В. В., Бондаренко В. А.	ОСОБЛИВОСТІ КОМПЛЕКСУ ФІТОФАГІВ АГРОЦЕНОЗІВ КАПУСТИ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	77
Сергієнко В. Г., Шита О. В.	РОЗВИТОК ХВОРОБ СОЇ ЗА РІЗНИХ СПОСОБІВ ОБРОБІТКУ ГРУНТУ	79
Сірченко В. М., Онїпко В. В., Нечипоренко Н. І.	ФІТОСАНІТАРНИЙ СТАН НАСІННЄВОГО МАТЕРІАЛУ ПЕРСПЕКТИВНИХ ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН	82
Шокало Н. С., Котенко О. Г.	ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ГРУНТОВИХ ГЕРБІЦИДІВ В АГРОФІТОЦЕНОЗІ СОНЯШНИКУ	85
РОЗДІЛ 3. ЕКОЛОГІЗАЦІЯ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА		86
Верпека О. О., Юрченко С. О.	ВПЛИВ МІКОРИЗНОГО ПРЕПАРАТУ МІКОФРЕНД НА ФОРМУВАННЯ БІОМЕТРИЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ГІБРИДІВ СОНЯШНИКУ	86
Войтенко Р. В., Дерев'янко В. І., Юрченко С. О.	ЗНАЧЕННЯ ПЕРЕДПОСІВНОЇ ОБРОБКИ НАСІННЯ МІКРОДОБРИВАМИ В ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ КУКУРУДЗИ	88
Грицай Ю. Ю., Коваленко Н. П.	ОСНОВНІ ВИДИ ТРИХОГРАМИ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ	90

Дрижирук В. В.	РЕЗУЛЬТАТИ ЗАСТОСУВАННЯ БІОПРЕПАРАТУ Блу™ N У ПОСІВАХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР В УМОВАХ ГОСПОДАРСТВ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	92
Лаврський Є. О., Конєва Т.О., Коваленко Н.П.	ЗАСТОСУВАННЯ РЕГУЛЯТОРІВ РОСТ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ВРОЖАЙНОСТІ ГІБРИДІВ КУКУРУДЗИ	95
Мороз Є. О., Коваленко Н. П.	ВИКОРИСТАННЯ ТРИХОГРАМИ У БІОЛОГІЧНОМУ КОНТРОЛІ ШКІДНИКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР	97
Пелих В. Ю., Дзюба Є. В.	ВИКОРИСТАННЯ РЕГУЛЯТОРІВ РОСТУ У БОРОТЬБІ З КОРЕНЕВИМИ ГНІЛЯМИ ОГІРКА	99
Писаренко В. М., Піщаленко М. А., Тригуб В. В., Печоркін І. Ю.	ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЕНТОМОФАГІВ В УМОВАХ ЗАХИЩЕНОГО ҐРУНТУ	102
Ткаленко Г. М., Киричук І. В., Гораль С. В.	ЕФЕКТИВНІСТЬ БІОПРЕПАРАТУ ТРИХОДЕРМІН У ЗАХИСТІ БУРЯКА СТОЛОВОГО ПРОТИ ХВОРОБ	105
Тімченко К. А., Вискуб Р. С., Чугрій Г. А.	ВПЛИВ ЕЛЕМЕНТІВ БІОЛОГІЗАЦІЇ ВИРОЩУВАННЯ ЯЧМЕНЮ ЯРОГО НА РОЗВИТОК РОСЛИН ТА СТУПІНЬ УРАЖЕННЯ СІТЧАСТИМ ГЕЛЬМІНТОСПОРІОЗОМ	106
Усов Ю. В.	ВИКОРИСТАННЯ БІОЛОГІЧНИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ ЗАХИСТУ ОВОЧЕВИХ КУЛЬТУР У ТЕПЛИЧНИХ ГОСПОДАРСТВАХ	108
Шерстюк О. Л.	ЗАСТОСУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНИХ ЗАСОБІВ ЗАХИСТУ РОСЛИН У СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ЗЕМЛЕРОБСТВА	110

РОЗДІЛ 4. СЕЛЕКЦІЯ, НАСІННИЦТВО ТА ГЕНЕТИЧНІ РЕСУРСИ РОСЛИН	112
--	-----

Капштик Д. П., Криворучко Л. М.	ВИПРОБУВАННЯ СОРТІВ СОЇ В УМОВАХ ПП «ТЕПЛІВСЬКА КАЛИНА» ПИРЯТИНСЬКОГО РАЙОНУ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	112
Мищенко А. В., Маренич М. М.	ФОРМУВАННЯ ВРОЖАЙНОСТІ І ЯКОСТІ ЗЕРНА СОРТІВ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ РІЗНОГО ПОХОДЖЕННЯ	114
Охріменко Д. В., Коваленко Н. П.	ПРИЙОМИ ПІДВИЩЕННЯ ВРОЖАЮ ТА МАСИ ОДНОЗУБКОВИХ ЦИБУЛИН ЧАСНИКУ ПОСІВНОГО	116
Рибальченко А. М., Уфанцев М. С.	ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ СУЧАСНИХ СОРТІВ ГОРОХУ ЗАЛЕЖНО ВІД СОРТОВИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ	118

РОЗДІЛ 5. РОСЛИННИЦТВО	120
-------------------------------	-----

Баган А. В., Кузьмін Д. С.	ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ СТИМУЛЯТОРА РОСТУ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ УРОЖАЙНОСТІ ВІВСА ПОСІВНОГО	120
Баган А. В., Пунтус О. В.	ВПЛИВ СТИМУЛЯТОРА РОСТУ ГУМІФЛІД НА УРОЖАЙНІСТЬ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ОЗИМОЇ	123
Бараболя О. В.,	ОСОБЛИВОСТІ РОСТУ ТА РОЗВИТКУ КУКУРУДЗИ	125

Кравець С. О.

Бараболя О. В., Щепак В. В.	ГОРОХ В ЗЕРНОВОМУ БАЛАНСІ ГОСПОДАРСТВА	127
Барат Ю. М., Шакалій С. М., Дядюра В. О.	ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПОКАЗНИКІВ СТРУКТУРИ ВРОЖАЮ СОРТІВ ГОРОХУ	129
Білявська Л. Г., Гайко В. В.	ВПЛИВ АГРОТЕХНІЧНИХ ЗАХОДІВ НА ВРОЖАЙНІСТЬ САДИВНОГО МАТЕРІАЛУ СОРТІВ КАРТОПЛІ	131
Клочков В. О., Кір'ян В. О.	ВСТАНОВЛЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОЗАКОРЕНЕВОГО ПІДЖИВЛЕННЯ ВЕРМИКОПОСТОМ ДЛЯ КАПУСТИ БІЛОГОЛОВОЇ	133

РОЗДІЛ 6. ЗЕМЛЕРОБСТВО 136

Рибальченко А. М., Слинько Р. Я.	АГРОТЕХНОЛОГІЧНІ ПРИЙОМИ ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ГІБРИДІВ КУКУРУДЗИ	136
Федорус В. О., Онiпко В. В.	ВПЛИВ ГЕРБІЦИДІВ НА ЗАСМІЧЕНІСТЬ ПОСІВІВ КУКУРУДЗИ БУР'ЯНАМИ В ПЕРІОД ВЕГЕТАЦІЇ	139
Колесніков Л. О.	КОМПЛЕКСИ ДОМІНАНТНИХ ВИДІВ ЖУЖЕЛИЦЬ (COLEOPTERA, CARABIDAE) В АГРОЦЕНОЗАХ	142

СПИСОК АВТОРІВ 146

РОЗДІЛ 1. ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ І КАРАНТИНУ РОСЛИН

ВИДАТНІ ФІТОПАТОЛОГИ ПОЛТАВЩИНИ

Білявський Ю. В., Білявська Л. Г.

Полтавський державний аграрний університет

Створення видатного відділу сільськогосподарської ентомології на Полтавській сільськогосподарській дослідній станції на початку ХХ століття (1910 р.), яку очолив спеціаліст-ентомолог М.В. Курдюмов сприяло бурхливої активізації вивчення головних шкідливих організмів польових культур на Полтавщині [1-2]. Науковий матеріал (рослини пошкоджені комахами, окремо-шкідники, листки рослин – уражені хворобами, а також комахи, що були покриті грибковими хворобами) зібраний з території, тоді ще Росії, ретельно вивчався. Визначали комах-шкідників польових культур, хвороби, що були присутні на пошкоджених шкідниками рослинах. На різноманіття ураження рослин хворобами звернули увагу спеціалісти. Все частіше стали звертатися до вчених з питанням, що це за хвороби та як з ними боротися.

Визначення мікологічного матеріалу зібраного ентомологічним Бюро (1914 рік) проводилося мікологами дослідної станції Г.Е. Спагаровим – Спангенбергом та М.Ф. Ніколаєвим. Особливий інтерес в питанні вивчення фітопатогенних грибів (1910-1912 рр.) на дослідній станції виявив студент-практикант М.І. Вавилов [3]. Опубліковані наукові праці: «Протруювання насіння перед сівбою» та «Досвід протруювання насіння, ураженого сажкою». Досліди проводились на сортах вівса і ярої пшениці з застосуванням формаліну та бордоської рідини. Також, він зосередив увагу на вивченні імунітету рослин. А вже у 1912 року, М.І. Вавилов, перебуваючи на дослідній станції, звернув увагу на вивчення стійкості деяких чистолінійних сортів пшениці до бурої іржі та борошнистої роси. А через 10 років він видав свою першу монографію «Імунітет рослин до інфекційних захворювань». На сьогодні, ці питання залишаються досить актуальними.

Також, вперше в країні, науковці відділу почали розробку хімічного захисту рослин (1929 р.). Вони розпочали вивчення паризької зелені, фтористого барію, фтористого натрію, кремнефтористого барію і тютюнового екстракту як ефективних засобів боротьби.

На той час більш широко розвитку набули фітопатологічні дослідження, які проводила Н.Ф. Турукіна (1936-1940 рр.). Значну увагу приділяли вивченню чорного бактеріозу, бурої листової іржі озимої пшениці, судинного і слизистого бактеріозу капусти, бактеріозу квасолі, та інших поширених та шкідливих хвороб [4-5].

Досить тривалий час (1968-1992 рр.) у лабораторії працювали над вирішенням питань передпосівного протруювання насіння в боротьбі з захворюваннями сходів і збереженням стійкості протягом вегетації рослин. Досконало вивчали бактеріальний вилт люцерни, що на той час було досить важко. Незважаючи на незначну чисельність працівників лабораторії, об'єм досліджень був великий і виконувався на високому професійному рівні. Фітопатологи В.І. Шкоденко і В.Т. Коломієць проводили розробку методів боротьби з летючою і пухирчастою сажкою кукурудзи. Широке застосування у сільськогосподарському виробництві знайшов розроблений у лабораторії хімічний метод І.І. Власюка та В.І. Шкоденко, який включав обробку насіння препаратами ТМТД та сірчаноокислим марганцем.

Т.О. Гокунь і М.П. Темнохуд розробили та впровадили систему заходів захисту насінневих посівів люцерни від хвороб і шкідників. Також, важливими були дослідження співробітників лабораторії, які встановили, що термічна обробка насіння ячменю проти сажки та гельмінтоспоріозу призводить до загибелі спор цих патогенів. Було виявлено, що ступінь ураження рослин озимої пшениці бурюю листовою іржею та кореневою гниллю суттєво залежить від попередника. Тому, вже тоді почали враховувати послідовність вирощування польових культур у сівоzmінах.

Важливе значення для розвитку фітопатологічних досліджень мав комплексний підхід (1969 р.) та участь фітопатологів у селекційному процесі з створення стійких сортів до хвороб. Ладиженська Н.В., яка входила у склад спеціалістів селекційного відділу проводила спостереження, облік та розробку методів боротьби з бактеріальним вилтом люцерни. Пізніше, фітопатологічну оцінку у відділу проводила Е.Г. Черненко.

Головна увага вчених була направлена на вивчення хвороб багаторічних трав й головним чином люцерни.

З 1987 року розширені дослідження інтегрованого захисту польових культур, які включають біологічні, агротехнічні і альтернативні (з застосуванням пестицидів лише для обробки насіння) методи з мінімальним використанням хімічних засобів.

Співробітники лабораторії працювали над темою “Вивчення особливостей формування патогенного комплексу в короткоротаційних сівоzmінах в залежності від застосування органічних, мінеральних та біодобрів.” В ланці сівоzmіни вивчали вплив таких елементів біологізації, як біологічна і альтернативна системи удобрення на фітосанітарний стан посівів, урожайність та якість насіння озимої пшениці і сої. Дослідження були спрямовані на удосконалення інтегрованого захисту сільськогосподарських культур в боротьби з шкідниками та хворобами. Вивчення екологічно-безпечних засобів підвищення продуктивності рослин.

Вели розробку та вивчення ефективності біодобрів, комплексне їх застосування, визначення оптимальних норм витрати препаратів в суміші, способи внесення, а також вплив комплексу чинників на екологічну і

фітосанітарну обстановку в дослідних експериментах. Проводили моніторинг фітосанітарного стану посівів польових культур у Полтавській області та надавали необхідні рекомендації по захисту сільськогосподарських культур від шкідників і хвороб (Білявський Ю.В., Вусатий Р.О., 2002-2008 рр.).

Приділяли багато уваги допомозі виробництву пропагандою наукових досягнень та вирішенню питань захисту рослин від хвороб та шкідників. Щорічно науковці лабораторії приймають участь в проведенні лекцій по захисту рослин для спеціалістів, керівників районних та фермерських господарств. На курсах насіннєводів та апробаторів проводили заняття з системи захисту посівів від шкідливих організмів.

На полігонах злакових озимих культур проводили облік та спостереження за розповсюдженням і розвитком на рослинах борошнистої роси, бурої іржі. Постійно проводили моніторинг фітосанітарного стану на дослідних ділянках та виробничих посівах сільськогосподарських культур, надавалися практичні рекомендації з вирішення нагальних проблем.

Співробітниками лабораторії агроєкології та захисту рослин продовжували проводити унікальні довгострокові досліді: Беззмінний посів озимого жита (рік заснування – 1884) та Цілина – (рік заснування – 1893). Мета дослідів «Вивчити особливості формування ентомофауни, патогенного комплексу в стаціонарних багаторічних дослідках». Встановлено, що в досліді з беззмінним посівом озимого жита відмічали низький рівень розвитку та поширення хвороб, який не перевищував економічний поріг шкідливості протягом 2004-2014 рр. Й це все за умови відсутності будь яких добрив і засобів захисту рослин.

Таким чином, на початку ХХ ст. мав місце інтенсивний розвиток сільськогосподарської фітопатології. Видатні вчені-фітопатологи Полтавщини зробили значний вклад у визначенні та захисті посівів кормових та зернових культур проти головних й шкідливих захворювань.

Бібліографія:

1. Юбилейный сборник научных трудов, посвящённый 70-летию Полтавской опытной станции / Под ред. М.П. Елсукова, И.И. Власюка, А.П. Мовсисянца. К., 1959. 171 с.
2. Білявський Ю.В. Колиска вітчизняної ентомології (Першому ентомологічному відділу – 100 років). *Карантин і захист рослин*. 2010. № 7. С. 26-27.
3. Короткий огляд робіт Полтавської сільськогосподарської дослідної станції, 1927-1928. Полтава : Поліграф, 1929. Вип. №83. С.24-27.
4. Гриб Н.И., Чуйко В.К. Полтавская ордена трудового Красного Знамени сельскохозяйственная опытная станция им. М.И. Вавилова. К. : Лыбидь, 1991. 232 с.
5. Білявський Ю.В. Писаренко В.М., Колесніков Л.О., Матвеева О.Ю. Лабораторія агроєкології та захисту рослин Полтавської державної сільськогосподарської дослідної станції: підсумки 94-річних досліджень, досягнення та перспективи. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2004. № 4. С. 5-8.

130 РОКІВ ДОВГОСТРОКОВОМУ ДОСЛІДУ «ЦІЛИНА»

Білявський Ю. В.¹, Білявська Л. Г.¹, Сокирко М. П.²

Полтавський державний аграрний університет

Полтавська ДСГДС ім. М. І. Вавилова

Першою й єдиною в Росії науковою установою в 1884 році була Полтавська сільськогосподарська дослідна станція. На сьогодні, це єдина наукова установа, де ведуться близько десяти багаторічних дослідів. Й це – самий довготривалий експеримент – «Беззмінний посів озимого жита» (1884 р.). Також, довготривалі дослід з польових культур (вивчення добрив, сівозмін та ін.). Є дослід «Полтавська цілина» (м. Полтава) та переліг (с. Степне, Полтавська область).

Дослід „Полтавська цілина” розташована в межах м. Полтави 49 град., 36 мін. північної широти та 34 град., 33 мін. східної довготи, розміщена на темно-сірих опідзолених важкосуглинистих ґрунтах. Ґрунтотворною породою є лес, рихла, неслоювата порода палево-жовтого кольору, збагачена на карбонати кальцію та магнію еолового походження. За механічним складом це суглинки з великим вмістом мулу. Цілині властива різко виявлена цупка дернина (в шарі 10-13 см), підвищений вміст органічної речовини, добре зерниста структура, значна міцність та висока родючість.

Дослід закладено у 1893 році (виповнилося 130 років). З цього часу ділянка не використовується в землеробстві і знаходиться під природною рослинністю. За час проведення досліджень не проводили оранку цілини, внесення гербіцидів, боротьбу з комплексом шкідників та хвороб. Площа під дослідом – 0,4 га. Зміни, які проходили в ґрунті та облік зеленої маси і сіна визначали за допомогою методики прийнятих географічною сіткою дослідів, відповідно типу ґрунту і матеріалу рослинних зразків. Проводились спостереження за травостоем (фітоценоз) і визначалась продуктивність природних трав. Під дією природних факторів впродовж 130 років у досліді “Полтавська цілина” постійно змінюється склад рослинного покриву та родючість ґрунту. Останнім часом формується степовий фітоценоз. Слід відмітити, що склад рослинного покриву до 80-х років минулого століття в основному був представлений багаторічними бобовими травами. Крім того на ділянці відмічали рослини буркуну лікарського, осоту польового, цикорію дикого, триреберника непахучого, подорожника середнього, синяка звичайного, березки польової, фіалки польової та вероніки трилисної. З 80-х років в умовах дослідів почав формуватися степовий фітоценоз, в якому переважно з’явилися злакові трави: стоколос безостий, метлюг звичайний, мишій сизий, плоскуха звичайна. Щорічно на ділянці присутні пижма звичайна, підмаренник духмянний, тонконіг бульбистий, суниця лісова, вика волохата, звіробій звичайний, парило звичайне, молочай лозяний, осоти та ін. На даний час